

հարկ հետևիլ պատկերին, մեծցնել պըզ-
տիկը՝ ամենէն անարգ պատկերներուն
աղբովը Հաւը կը խօսէր ու
պառաւը ստիպուած կը քաշէր իր երկու
թևերը, թօթակելով հաճի Արթինին հե-
ղիւսուած գանկին, որուն կատարին, որմէ
վար անոնք օձերէ հիւսուած շլորքի մը
վերածուած, կը գնէին ամենէն գարշ
պահը, ցողուն-ցողուն, ինչպէս արտի
աղջկան մը հիւսանկները ու կը գրկէին,
կը գրկուէին մէջքին կքումին: Ի զուր
հաճի Արթինին հակա դարձները, եկե-
ղեցին մտքով, հիմերովն ու աւանդառու-
նին գանձովը (բառը անուամբ պետական
լայնքով) և ուրիշ անհամար խելեր կը
միջամտէին, բզկակու համար այդ եղե-
րակիս պահը: Օձերը կը փրթէին, բայց
գետին թափելէ առաջ կը շալլուէին կըր-
կին, իրանն ի վեր, սողուն ու մեռել,
ու կը քաքէին իրենց լեզուին ալաքները
մուտք ճարելու համար հանգստի խորը
գարշիլի պատկին: Ու կը պլլէին իրենց
ականակու, փոշառ ու փայլուն թևերը
անոր թևերուն: Ու ի՞նչ որ երեւոյթած
է Տոնթէն, ինչ որ տարօրինակ էր, տե-
սարանին տեսողութիւնն էր հաւախօնէն
ետքը, որուն պատգամին հնազանդ եղան
տեսիլներն ու ուրուականները բոլոր
դարերուն: Իր ողջուցը սուրբ, ժամատէր,
առաքինի և անմահ հաճի Արթինը, այս-
պէս գարգմանակուած՝ պիտի մտնէր քիչ
քիչ հողին ծոցը: Ու կէտին, սուրկէ տեղի
կ'ունենար սուղումը, զգուշիլ ու պարզ
կենդանիները դեռ կ'եռային. ու հաճի
Արթինին անհետացումէն վերջն ալ դեռ
հողը կը մնար օձերու զեռում մը, որ
կամաց կամաց կ'իյնար իր լայնքէն ու
լոյսի բխումի մէջ կ'աղբերանար: Այս
հանդերձութիւնը՝ օձին լոյսի լեզուի մը
վերածումը՝ մ'որ օրէնքներուն կնիքովը
տեղի կ'ունենար:

«Արգամկի ձամբով»

ԾԱԿ-ՊՏՈՒԿԸ

Հայրապետն Նաղիկը:

Երբեմն բառերը անխմատ են ու օտար՝
այն պատկերին, որուն նշանակը եղան,
Անոնք կ'առաքին իսկ չեն իրենց տաղա-
րած խորհուրդին ու սղերգութեան: Ու
մանաւանդ որքան այն կ'ու գտն անոնք
բացատրելու համար իրն եղերական երե-
ւոյթը որ աղուոր աղջիկն է գեղերուն մէջ,
Ժուժկալ ու ճակատագրական, գեղացին
պարտքի մը պէս կ'առնէ իր անկողինը
այն աղջիկը՝ զոր իր ծնողքը, ազգական-
ները իրեն համար ընտրած են, առանց
իր գիտնալուն: Անիկա չ'անդադրողապէս
իսկ անոր երեսին, վառնդի գեղի աղջկան
ընդհանուր տիպարը ոչինչ կ'ըսէ աչքե-
րուն: Բայց երբ այդ միջիկնէն կը դառուի
աղջիկ մը իր գոյնովը, մարմնովը, աչ-
քերուն յանդգնութեամբ կ'աճ կուրծքին
չքեղ խոռովքովը, այն առան անոր անունը
կը պաշտի աղոց բերնին մէջ, կամաց,
գաղգովուն, երազի մէջ ըսուած, փափա-
ռած բաներուն նման: Ու առող իսկ՝ ա-
նիկա ենթակայ կը գառնայ իրական ու
հաւանական բոլոր փորձանքներուն: Մեր
օրերուն՝ թուրքի վախ չկար թէև, բայց
հին աւանգութեան մը պէս, այդ աղջիկ-
ներուն անունին հետ կը պաշտէր արիւնը,
սերիը, խենթութիւնը, ով գիտէ ինչքան
հեռաւոր տառմներէ անդաւորուած, բիւ-
րեղացած՝ այդ յղացքին խորը: Անոնց
ճակատագրի՝ Աստուած թշնամուն չտա-
յա:

Ու Հայրապետն Նաղիկը մէկն էր ա-
նոնցմէ:

Բայց ամենէն առաջ ընտանիքը:

Գինով Հայրապետին թուր, հաճի
Սափանը, ընտանիքին բերաւ անարկու,
խռովիչ ու մեծափառ համբաւ մը: Անիկա
փոխեց գերդաստանին բոլոր միջոցները:
Ու ահա անիկա:

Պատմութիւն մը ամբողջ անոր երի-
տասարդութիւնը: Անձնեղ ու զգլխիչ ըս-
ուելու շափ աղուոր, անիկա ապրեցաւ
մանաւանդ դրացի թուրք գեղերուն մէջ,
ուր պատերազմով կոտորուած այրե-
րուն պակասը փնտռել կու տար հուժկու,
գեղեցիկ քրիստոնեայ երիտասարդները:

եթէ ուրիշներ անոնց դառնեցին կը ժլտ-
նէին աշխատելու, յետոյ մտնելու համար
իրենց խաթուններուն անկողինները,
հաճի Սահփանը գիշերները իր առջև բաց
կը գտնէր դռները, զանազան պատրու-
ակներով: Կիներ հետապնդելու այս ար-
կածալից կեանքը անիկա իբր թէ կանո-
նաւորաց իրեն գլխաւոր զբաղում ընտ-
րելով ծխախոտի մաքսանենգութիւնը:
Հայկական շորժուսներէն առաջ, թուրք
գիւղերումէջ այս քաջ աղոցը գոյութիւնը
հաճոյքով ու քաջալերութեամբ կը դիտ-
ուէր:

Անոր արերը, այսպէս, կ'անցնէին
գուրգուր, ձիուն քամակին, հրացանը
անպակաս ուսէն: Ու անոր օրերը կ'անց-
նէին թուրքերուն տունները, խմելով կամ
խաղալով, կամ պոռնիկներ խաղցնելով:
Զօրաւոր ու շքեղ, անիկա խաղալիքն էր
կիներուն: Ու յաղթական էր միշտ այն
հիւանդներուն մէջ որ օղիով կը սկսին,
կնիկներու պարերով կը կնճառան, ու
անոնց համբոյրովը նստիւնք կը դառնան:
Այն ատեն անսնել կ'արժէր այդ ամենի
ողան որ միտ միտակը, իր դանակին
կռնակովը քանակ ժը թուրք կը հալածէր
ու կը փախցնէր պոռնիկը: Բայց տունի
կիներ, թուրք ծերերու, պէյերու, հա-
րուստներու հաւեմին պահծու կնիկները
կը օրերէն զինքը որ մահը աչքն առած,
գիշերը կէսին, կը մոնէր անոնց տունե-
րէն ներս ու իր հզօր գրկին մէջ ածոնց
նրբացած մարմինները կը ծծէր ու կ'ա-
րիւնէր:

Կը յարգէին զայն, լիճին բոլոր գիւ-
ղերուն մէջ, մշակները՝ օրոնց մաքսա-
խոյս ծխախոտները կը գնէր անիկա,
մզկիթին հրապարակը, րեծի դէտերուն
աչքին առաջ, դրամը կանխիկ վճարելով
ապրանքին: Ու զմայլելի էր անոր ըն-
դարձակ, ռդաշտ մը կտրածը, ինչպէս
կը սիրէին ըսել նրբին ու փոքրալանջ
թրքուհիները երբ կը մանկէին անոր բա-
ղուկներուն մէջ, որ դէպի կոնքը կը
նեղնար ու անոր շքեղ հասակին կը գնէր
լերան մը չափ ամբուլիւն, այժ և սըր-
տոտութիւն: Ու երբ, յիսուն վաթսուն
բոն ծխախոտը լաւջին ձգած, ասկնցած ու
պրծաթ ասպտնդակներով իր ձիուն վրայ

ուղղարար՝ գունազեղ ու կիներու ար-
ցունքներով ողողուած Բեֆիլէին^(*) ծո-
պերը հովուն, ան կ'անցնէր ապշաւար
փողոցներէն, հայ թէ թուրք գետին կը
թքնէին

— Թու, քու, քու, երեք անգամ, ի-
րենց մարդկեղէն աչքերուն նմարաւոր
չարիքը խնայելու համար կտրիճ, ան-
նժան ձիաւորին:

Իրականը ան էր որ զառամ ամուսի-
նով թուրք կնիկներ հոգի կու տային
անոր աչքերուն, զոր կը լրտեսէին իրենց
թաքստոցներուն ետէն: Անոր հզօրա-
գոյն հմայքը իր աչքերը եղան, որոնք
ինկած տեղերին կրակի պէս կը տաղէին:
Իրական էր որ մէկէ աւելի կնիկներ ի-
րենց էրիկները խղիւղէին, ազատելու հա-
մար զայն գաւաղբուսած մահերէ ու անոր
ձիուն պոչին փական, բռնկած՝ իր կիր-
քերէն: Ու անոր օրոյցն, մանչու տարա-
զով, լեռ ելաւ գայմագամի մէկ կնիկը
Ան կառավարեց տարփանքի այս հեղեղը
աղաւաղով ու դիւցազնութեամբ: Երբեք
չսոսքաց: Երբեք կնիկի անուն չտեսան
իր բերին մէջ: Իր կատաղութիւններով,
պոռնիկներու մօտ յաճախանքով, հրա-
պարակներու մէջ իր զգուշաւորութեամբ
անիկա անցաւ գիրկէ գիրկ, գեղէ գեղ,
քաղաքէ քաղաք: Անիկա թուրք կիներ
միայն ճանչցաւ: Ու հէքիտթի հովով այս
կեանքին վրայ անիկա աւելցուց ուրիշ
աւելի ահաւոր հէքիտթ մը: Ան իրենց
գեղին էն հարուստ հաճիին տղան սպան-
նեց ու առաւ անոր կնիկը: Սր ցերեկով
այս սպանութիւնը անկարելի եղաւ ապա-
ցուցանել: Վկաները չտեսան իրենց աչ-
քին առաջ դաշուսուած երիտասարդը,
որ բոռ չարձակած՝ մեռաւ երկու վայր-
կեանէն: Անոր սարսափն ու հմայքը զոր-
ծեցին փոխիփոխ: Կառավարութիւնը կա-
շառեց որ այդ օրերուն բարակ չէր քններ:
Գիշերային խուժուսներով, անբեկումով
սպառնաց Փանիլինց հաճի Մանէլին: Ու
վից ամիս ետքը հաշտուեցաւ սպանուեա-
ծին ծնողքին հետ, առնելով անոնց տա-
ւա

(*) Բեֆիլէ՝ մեռաւ բանուած գոյնզգոյն
ու նրբահիւ թաշկինակ, զոր օձաձև կ'օլորեն
գողակին շուրջը:

նէն եղեռնական հարձը, որ այրիւթեան այդ կարճ շրջանին իր տագրերը իրարու գէժ հանեց զանակով ու կացինով, իր ազգայնորդ մեղքին համար: Անիկա իր տունը տարաւ, պտակէն տառջ, անպատճելի աղէտը, կնիկներուն ամենէն գրաւիչը, ամենէն կատաղին, ան՝ որուն հաճախ մար ժողովուրդը պիտի ըսէր, հաճի Ստեփանին բոլոր փառքին հակառակ, իր անանուն ու անգամանելի երգահաններուն բերնով:

«Աիրեմ, Նազիկ, ընդունի՛ր».

Օսկի գրքիչէն քառած...:

Սիրունիկ աւելի քան էր կախարհութիւնը որ անոր յօնքերէն կու գար: Անոնք անոր հակառէն՝ խօսող ու չտկուած բերանի մը պէս, մշտական հրաւեր մը կը ներկայացնէին: Այդ յօնքերուն յիշատակը մինչև այսօր չէ ելած գեղին պատկերներէն: Բայց սիրունիկ շատ աւելի քան մըն էր ան, որ կը բխէր անոր պէրէն: Անոնք նայուածք չէին կրնար ըլլալ, այնքան մերկութիւն ու միտ էին հոգի ըլլալէ առաջ: Ու այդ խռովքը կու գար լրացնել իր երեսը որ շնորհիւ չըզիտացաւ, երգին բացատրութեամբ: Խօսէր թէ կենար, նայէր թէ մօտով ըլլար, անոր այտերը ընդերկրեան աշխատանք մը աւելին, կազմելու համար խնթիւնող փոսիկը, որուն մէջ խաղաւցեան, դարձեալ երգին բառերով, արեւները տայնքան ճահիճներուն: Անոր համար արիւն թափուեցաւ երբ դեռ չկար տառնընդորս տարեկան: Զկարգուած, անոր համար երիտասարդ մը մեղացուց ինքզինքը, լերան մէջ, անոր անունը շրթունքին: Ու ան իր էրկանը գլուխը կերաւ, հանդիպած ըլլալով օր մը, Հայրապետին հաճի Ստեփանին գեղին շատ մօտիկ, աղբիւրի մը առջին երբ աղցան կը մաքրէր, թեւրը չափէն աւելի սօթած: Ու հէքիաթ, ու հէքիաթ... Աւելորդ է ծանրանալ: Բայց այս ամբողջէն մարմին կը հագնի ամբողջին մօքին մէջ պտակերը ճակատագրաւ կան կնք, որուն կրունկին՝ ոճիւրն ու զորինը կը պտտարին: Որուն կուխած տեղը կրակ կամ արցունք կը բռնանի: Որ անիմանալի, անխուսափելի ողջակէզ մըն է: Որ չի կրնար չխախել, ժամուան խակ գինով:

Անիկա խղճուած գտան երկունքի անկողինին մէջ: Ու ոչ ոք գիտցաւ թէ որժան գործն էր վարձահատոյց հարուածը: Գեղացին խորհեցաւ երկինքին ու թաղեց անոր մեռելը վայել, Հայրապետին հարսի մը վայել պերճանքով: Եթէ պղտիկ չլսեկներ սանեցան դուրս մեծ տունին թափանցիկ պատերէն, ու փսփոսէր նայր տաւալ, ողջ ըլլալ դայիկ Մէլէքը, անոնք թաղուեցան ալ նոյն թեթեւութեամբ: Ան որ զաւակը առած էր, Մէլէքը — հակառակ զովորութեան որ թուրքահայ կ'ընէ ասպարէզին կիները — կղզեց բերանը ու չվախցաւ երգումէն: Գեղի աղամբաններէն մեռելը այնքան շատ ու բնական էր որ մոռցան «յերիւրանք»-ը: Ու հաճի Ստեփանին մայրը կապեց իր լեզուն տարիներով, արդէնգի զուլէ անճառելի հրօճուածքը, գրեթէ հնչուածք, իր արտին չպողպտուքը, հրապարակով չպոռալու համար: Ան՝ որ բռնեւ էր իր աղին հարսը տունին մօտ մը տղուն հետ, տառնիկդ, ամենայն ծառային հետ ու ամբողջ տարի մը չէր մօտանած, մեղքնալով անմեղ պատահիին, զոր շիշին անցուցած՝ կ'հփէր իր աղան, եթէ իմանար: Բայց կերած էր ինքզինքը, ճմողմաղ կրակի վրայ տարի մը քունած իր սիրտը: Բայց սր չանդգուրժանք միտն անլուր նախատինքին — էր՝ կանք ծոցէն կլլել ու ծաննիլ ծոցը առանին մէկ հիւրին: Դէմի գեղերէն այդ աղուար երիտասարդը լերան մէջ կորուսեցաւ ու ոչ ոք հարցուց զինքը:

Ու անոր աղջիկը, Հայրապետին նախնի:

Որ մօտանդեց մօրը անունը ու ըստ օրինի նաև անոր մեղքերը: Պառաւր զեւի ծիծաղով՝ որ երեսին չի գար, քայլ տկուաներուն մէջ կը բարսիւէ, թաղեց անոր մայրը: Գովքեր ալ ըսաւ գիտկին վրայ ու գովեց անոր ճօսկիճ յօնքերը: Բայց աշխատեցաւ ապառել անոր զաւակը: Ու մեծցուց անիկա իժի այդ ձագուկը, անոր մէջ ատելով անհնարին տուելութեամբ մը պոռնիկ անոր մայրը, նոյն առան իր տարինը սիրելով անոր քարակուկ մարմինին վրայ: Ու այս հակամարտ զգացումներուն ներքեւ, ան սկզբանքը սեղմեց չխեղդելու համար իր փայտներուն մէջ:

անոր պիտիտիկ վիզը: Ու ան իր օրերը քիչ, պզտիկ, չորացած դատա, անկէ առնելու համար անորակելի այդ գորովանքը որ մեծ մայրերէն կը ծօրի, ու գրեթէ անսանելի գոյի մը պէս կը պառտի պզտիկ աղջիկներուն շուրջը, զանոց պաշտպանելու համար աշխարհքին շարերէն: Այս պէտով որքը, բոլորովին անձքը կը զատուէր մեր առջեւ միւս, մեծ մօր մը շունչը անցած մանուկներէն:

Ու անիկա իր հեղինակութիւնը, փառքը, նոյն ատեն սիրտը գործածեց պզտիկը գիտցնելու: Դրացիներուն հարսները, հեռու հարսները շապարակցին իրենց կաթը անոր թոռնիկին: Ան վաթսուէն հեքը դժուարին մայրը հղաւ: Իր շխտակութիւնը, որ համբաւ տւէր գեղին մէջ, ան արժեցուց այս անձկութեան օրերուն: Զթոյլաւորեց որ օտարին կիները փնտրին իր մեղաւոր չեմէն, նոյնիսկ բարիքի համար, վախճալով իր գազան աղէն, ու ձիւնին ու բուքին խանձարուրքը տարաւ անոնց ծիծերուն: Իր միւս աղջըք ու աղջիկներուն զիջում ալ չըբաւ, անոնք որ հաճի Ստեփանին գայթակղութեանցը համար կտրած էին իրենց քոթերը պոպկեանական տունէն:

Ու աղջիկը կը մեծնար: Ու քանի կը մեծնար, նոյն թափով կ'աճէր տառապանքը, որ պառաւին հոգին երկուքի կը բաժնէր — օհ, դժոխային, ոճրապարտ գաւթի մը, ուր անոր մայրը ամխացած կուռքի մը պէս ամէն օր կ'ընդունէր անէծքն ու հայնտութիւնը կեանքէն ալ անդին: Անոր հոգիին այդ մասը իր ժակրին ուժգնութեամբ կը սեւեւորէր անոր հոգիին միւս մասը, ուր թոռնիկին գուրգուրանքը, պաշտամունքը կը ծագէր, աղուոր ու լուստ:

Պզտիկին մարմինը եղբրական հաւատարմութեամբ մը կը հաւաքէր տարրերը այն կախարդութեան, որ մեղանոյին քայլերուն հետեւեր էր իրր անոր ստուերը, իբր անոր գեղեցկութեան արտաքինացումը: Ու քիչ քիչ կրկնաւեցած մեղանոյին յատկանշական ու զարհուրելի գիծերը: Ծառ կանախէն, վնցի դուռներուն, անիկա արդէն օրբազան մուշտակի մը պէն հագած էր նոյն գալուզ մորթը որ միւսէն

դուրս բանով են շիներ ով դիտէ ո՞ր վնուկները, երբ անոր ժոյնքին համար այդ հատած դեղինը ու կրակի պէս ճերմակ դոյնը իրենց մոգական գաւազանովը խառնել, շաղեր ու անցուցեր էին անոր օսկորներուն: Ոյգքան փոքր, անոր այտերուն վրայ միւս կտրծու լեզու կ'ելլէր ու մանչերուն ակաւները կը կանչէր կարմրելու համար: Աւելի ետքը, քոնի մը գոյն փոխելով, անոր մաշկը մասն նոյն այն գեղինին մէջ, որ հիւսքերուն խորը կակուղ ու խնդք ծփանք մըն է մեղաքսի, բայց քակուած պակերուն աշխարհ մը խռովք կը ծօրէ: Ու մանաւանդ խնթիքնոյ կամարը յօնքերուն, կտրծու վնուկի մը պէս օսկի դանակով փրցուած մեղանդէն ու հոս անցուած նոյն օպանոցով: Եօսի գրիչէն քաշած յօնքերը որ ճիշդ իրական կնիկ մըն է, մերկացած ու ճիւղինքը ցոյցի դրած, աչքերուն վերեւ Այապապուրութիւնը եղբրապէս արագաւ էր ծօր ու աղջկան համար: Ու նայելու, խնդալու, պակուցները շարժելու, ծամծրմելու միւսնոյն ձեւերը, որոնք օղէն ու կողմէն, աղջը երեսէն ու այրերուն բերաններէն համարձր կը կարեն:

Նշանեցին անիկա, հօրը պնդումով, գեղին մէջ նոր բուսած քաղիքէն մէկուն, Զաքարեան Զաքարին:

Զաքարեան Զաքարը: Ան՝ որ հոգի Ստեփանին քով սկսաւ իր ապարնէրը, անոր ծխախոտի բեռներուն հսկող ու առաջնորդ՝ Ողիմպոսի կրիճերէն Ուշագի դաշտերը իջնալու ատեն: Հաճին երկու նայուածքով կրցած էր գնահատել այդ վայրադ, հուժկու, բռնած տեղը անպատճառ փութաող երիտասարդը, որ որսի, գողտթեան, մաքսանկեղութեան բոլոր վտանգներու դիմաց երեւան բերաւ անտառի կորով ու անմահ սառնութիւն: Աւելի՛ նսխալ հաշիւ, ոյսինքն պէտքին առջեւ նահանջի գիծում, բան մը՝ օրուն երբեք չկրցաւ վարժուիլ իր վարպետը: Աւելի՛ անգթութիւն մը, որ զինքը խուլ ըրաւ մորթուելիք կնիկներու լաց ու կոսածին երբ զրկուեցաւ պատուհասելու մտանիչ վրան մը լեռնարնակ Թիւրքմէններուն: Ու անոր այս ներքին կարծրութեան փոխարէն համեստ, բոլորովին պարզ արև

արտադրին մը: Զերեալու, չհագուելու, չտպաւորելու վճռական կամք մը: Ան մաքուր եղաւ, աղջկան մը պէս, բոլոր այն մեղքերուն մէջ, որոնք իր վարպետին կարասիները կը հետապնդէին: Զգոյշ ու արհամարհող եղաւ պոռնիկներու դէմ: Ու մերժեց դարձեալ ժողովները տանի կիներուն, որոնք եթէ տաղիւն օրէն չաւանցին գինքը, բայց բնազդով փնտռեցին անոր կրքոտ, կատաղի անասունի վայրկեանները: Ոչ մէկ գինով սաք նետեց նշանածին տունէն ներս ու հարսնակի պէս կը կարմրէր երբ նազառառակ^(*) կ'ըլլար: Ու անոնք իրարու չզգան մինչև պսակին օրը:

Այս ժառանգութիւններով, այս մարւ ծինով ու այսքան հեռու, գրեթէ չէղձ նշանածով մը Հայրապետի նազիկը դիմաւորեց իր հակառակորդը, հակառակ մեծ մօրը բոլոր զգուշաւորութիւններուն, ձիշգ է ար տնար հայրը, տեղի տալով իր մօրը Թախանձանքներուն, տակի չիտակը իր հաքերը ազատ ունենալու համար չըրիրաւ նոր զգուշիկ մը, Հայրապետի սեփական աղարատելու (պառաւի ըմբռնումով հարսները ընդունակ չէին սարիշ բանի), բայց երեւք մօթի չըրաւ անոր միւս Թելադութիւնները: Անիկա շարունակեց Ուշադի դաշտերէն աղուոր ու բարակ ձիւտներ իր տունը Թափել: Գեղը կը Թընդար, երբ այդ նրբազգծ իրաւունքը ձիերուն պսակազարդ Թամրին վրայ վարանաւ բայց գրուիչ, կ'անցնէին մեծ փողոցէն ու կը մտնէին հսկայ տունէն ներս: Անոնց հետ կը խմէր ու կը պոռար մինչև լոյս: Գեղացի չէր ուշացած իրականութիւնը սարվելու: Ու աղտն ու մեղքը չէին սղմեր տանը բակին մէջ ու դուրս կը պոռթկային: Ի դուր իր մայրը, կըսէին թէ առջեւնքով, անոր ներկայացուց ընտանիքին անունը, սեփական պատիւը, արջիկ աղու տէր ըլլալը, ու բողբոջեց մանչու պէս հագուած այդ կնիկներուն անլուր գայթակղութեան դէմ: Հաճի Ստեփան սչ մէկը մօթի ընող մարդը եղաւ

(*) Նապաստակ ըլլալ՝ երբ նշանուած մանչն ու աղջիկը, որոնց արգիւտած էր իրար տեսնել, անակնկալ կերպով մը դէմ դիմաց ելլեն:

ՄԱԹԻԿ ՄԵԼԻԲԻԱՆԵԱՆՑ

Ն. Ա. Ն. Ա. Ն.

Ներկայ վէպը (ինչպէս այն միւսները, որոնք լոյս տեսան «Հայրենիք» Հանդէսին մէջ Հաճի Մուրաթ, Հաճի Ապրիլիան գլխատուած տիպաբաներով, քանի որ շարքին ընդհանուր վերնագիրը՝ «Հարիւր Մեկ Ցարուան» կը գտնենք միայն «Յուսարեքի» մէջ հրատարակուած երրորդ ժողովեան վրայ (Արիւթեմ Էմեմեթի) հասնուած է, ըսել կ'ուզեմ՝ անջատուած «Միացորդացի» երկրորդ հատորէն՝ «Արիւթի» ձամբով:

«Միացորդացի» ստեղծագործութեան մէջ վիպային իրադարձութեան հետզհետէ ընդարձակուիլը, ծանրաբեռնուիլը, յորդումը գլխատու պատճառը կազմեցին տառանձնացման, ձախառնութիւն մէկ խաղովը. նկուղի մը մէջ գառազեղուած այդ մարդերը շատ բարդ իրողութեանց հանգստեցնէին: Կեանքը այդ մարդոց վրայ տառանքի Թէլ հանգունատիպ ողբերգութիւն մըն էր: Բայց «Միացորդացի» հեղինակը չէր յաւակնիր աշխարհներ նուաճել: Այդ գլխատու նկատուածն է որ Թելադից անջատումը:

«Միացորդացի» Բ. հատորը, «Արիւթի» ձամբով, պատմած է Մաթիկ Մեքիթխանեանցի այն կենսաշխարհը, որ կը պատկանի

գեղին մէջ: Ու մօրմէն դուրս ոչ մէկի պիտի ներքը նման համարձակութիւն մը: Տէր Նիկիան, իր աղայութեան ընկերը, մէկ անգամ անոր յիշեցուց մեղքն ու վարձը ու առաւ բերնին չափը: Այլ ոչ մէկը կար այդ յանդգնութիւնը փորձող փեսացուն որ լուս կը ճանչնար, աւելորդ սեպեց աստնի ձեռնարկ մը: Ու անտանձ, ու անվախ, ու անպատկառ, ու ահաբեկ Թմրուկը առջին, զուգահեռ առջին, գինով ու մոլեկան, ան պարտեցաւ այդ «մանչեքներուն հետ, գեղին փողոցներէն, պարեկով, պոռաւով, գլտորեկով, խայտառակ, խնէն ըայց ցանկայաբայց: